

העמק דבר פרשת דברים

דברים פרק ג, טז

(טז) וְלִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן־הַגְּלֵעָד וְעַד־נַחַל אַרְזֵן תְּזֶרֶן הַנַּחַל וְגַבְלֵי עַד־יַבֵּק הַנַּחַל גְּבוּל
בְּנֵי עַמּוֹן:

העמק דבר דברים פרק ג

(טז) ולראובני ולגדי וגו'. אין סדר הספור מכוון, במקרא י"ב החל בנחלת ראובני וגדי והפסיק הענין והחל בנחלת שבט מנשה, ואח"כ סיים בנחלת ראובני וגדי, ולא דבר ריק הוא. אלא נראה עפ"י שיש להתבונן עוד שהרבה משה רבינו חלקת חצי שבט מנשה הרבה לפי ערך שני שבטים אלו, וגם לא התנה עמם תנאי בני גד ובני ראובן. הן אמת שהלכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדוה, מכ"מ אין זה טעם ליתן להם בשביל זה, כמו שלא נתן לשלוחי ישראל לרגל את יעזר ולכדו בנותיה, ומכ"מ לא ניתן להם בנות יעזר, דבשליחות ישראל נעשה, ואמאי ניתן הגלעד למכיר וחבל ארגוב ששים עיר ליאיר, וע"כ היה בזה כונה פנימית שנוגע לכלל ישראל שישבו בעבר הירדן. ונראה דבשביל שראה משה רבינו דבעבר הירדן כח התורה מעט, כמש"כ לעיל בשם אדר"נ, על כן השתדל להשתיל בקרבם גדולי תורה שיאירו מחשכי ארץ באור כח שלהם, וכתוב [שופטים ה' י"ד] מני מכיר ירדו מחוקקים, היינו גדולי תורה ראשי ישיבות, כמו שמפורש בסנהדרין ד"ה על הא דכתיב לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים, וכן היה בכל דור, וכבר פירשו ביבמות דס"ב ב' דמני מכיר ג"כ היה משבט יהודה, היינו זרע יאיר בן מנשה היו מבני יהודה כמבואר בדה"א ב' שהיה בן שגוב בן חצרון בן פרץ, ועי' להלן ל"ג כ"ג, והשתדל משה שיתרצו המה לשבת בעבר הירדן, ומשום זה הרבה להם נחלה עד שנתרצו. והכי אי' בירושל' ביכורים פ"א שאין מביאין ביכורים מעבר הירדן משום דכתיב ארץ זבת חלב ודבש ולא עבר הירדן, תני אשר נתת לי ה' ולא שנטלתי לי לעצמי, מאי ביניהון אמר ר' אבין חצי שבט מנשה ביניהון, מ"ד אשר נתת לי ולא שנטלתי לי מעצמי חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן כו', פי' שלא נטלו כי אם ע"י בקשת משה ומסתמא עשה ע"פ ה'. וזהו סדר הפרשה שהוכיח משה לישראל שהחל לחלוק נחלת בני גד ובני ראובן, ולא יכול לגמור עד שדבר עם חצי שבט מנשה, וגמר עמם ונתרצו בחלקם, אז ידע משה לגמור חילוק נחלת בני גד ובני ראובן, ודבר זה היה ידוע לכל ישראל באותה שעה, ואח"כ סיפר להם הענין כמה השתדל להשתיל בקרבם גדולי תורה, ומזה ילמדו לדורות להשתדל לדור במקום תורה דוקא, כי בזה תלוי חיי ישראל, וכדאי' בכתובות דקי"א א' כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לחו"ל, ופרש"י לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד, ואפי' לענין קבורה אמרו חז"ל שם שטוב להקבר במקום תורה כמו במעלת ארץ ישראל, כל זה הראה משה רבינו לדורות מה שעשה בזמנו: